

К.В. Грищенко, магістрант, V курс, гр. ОАМ–21, ФОФ
Науковий керівник – д.е.н., доц. К.В. Романчук
Житомирський державний технологічний університет

СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД СТОРІН ДОГОВОРУ ЛІЗИНГУ: ОБЛІКОВО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Сучасний розвиток лізингу знаходиться на етапі удосконалення та характеризується досить складними та різнобічними варіантами взаємодії між суб'єктами та об'єктами лізингу. Вивчаючи облікову сторону фінансового та оперативного лізингу, в першу чергу слід з'ясувати склад суб'єктів лізингу та обмеження, які стосуються потенційних сторін таких відносин.

Питання регулювання лізингових відносин закріплено на нормативно-правовому рівні, де визначається, хто може бути суб'єктами лізингу і яке місце вони мають у відносинах лізингу.

У операціях лізингу, зокрема фінансового, можуть брати участь чотири сторони, а саме лізингодавець, лізингоодержувач, продавець (постачальник) та інші особи.

Стосовно оперативного лізингу, то кількість суб'єктів може обмежуватись лізингодавцем та лізингоодержувачем.

Варто зазначити, що лізингодавцем може бути тільки юридична особа, а от інші сторони можуть бути як юридичними, так і фізичними особами. Зокрема лізингодавцем можуть бути будь-які підприємства, які мають намір передати майно у лізинг. Оскільки лізингова діяльність не підлягає ліцензуванню, то такими підприємствами можуть бути банківські установи, спеціально створені лізингові компанії, звичайні підприємства усіх організаційно-правових форм. Стосовно постачальника (продавця), то зазвичай ним є виробники об'єктів лізингу або власники. Інша сторона, яка виділяється в ЗУ «Про фінансовий лізинг», може бути страховою компанією.

Законом України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР встановлюються обмеження стосовно того, що фізичні особи не можуть бути у ролі лізингодавця, а от такі обмеження щодо лізингоодержувача, продавця (постачальника) та іншої сторони відсутні.

Якщо звернутись до податкового законодавства в частині оподаткування діяльності, то ст. 291.5.4. Податкового кодексу України визначає, що лізингові компанії (лізингодавці) не мають право бути платниками єдиного податку. Даний суб'єкт повинен перебувати на загальній системі оподаткування. Стосовно інших сторін лізингу, такі обмеження відсутні.

Якщо розглядати лізинг через призму фінансового та оперативного, то можна зазначити, що існують деякі розбіжності у суб'єктах. Лізингоодержувачем може бути будь-яка юридична або фізична особа, лізингодавцем у фінансовому лізингу – тільки юридична особа, а у оперативному лізингу будь-яка юридична або фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності. Постачальником можуть бути юридичні або фізичні особи.

Таким чином, суб'єкти, які можуть брати участь у відносинах фінансового та оперативного лізингів, є майже ідентичними.

Не врегульованим залишається питання статусу постачальника (продавця), що полягає в наявності протиріч між Цивільним кодексом України та ЗУ «Про фінансовий лізинг». Згідно зі ст. 4 ЗУ «Про фінансовий лізинг», щодо постачальника (продавця) обмеження відсутні, а от у ст. 712 Цивільного кодексу постачальником (продавцем) може бути тільки суб'єкт підприємницької діяльності.

Врегулювання даної невідповідності можливе лише шляхом уніфікації наведених вище нормативних актів в частині визначень суб'єктів лізингу, а саме постачальника (продавця).

З'ясувавши сторони лізингової операції та суб'єкти, які можуть бути сторонами фінансового та оперативного лізингів, розглянемо переваги та недоліки, які вони отримують з облікової точки зору.

Для лізингодавця перевагами фінансового та оперативного лізингів є: належність права власності, зокрема при оперативному лізингу, на об'єкт лізингу, що дозволяє мінімізувати ризики з несплати лізингоодержувачем лізингових платежів, оскільки сам об'єкт виступає заставою без будь-якого додаткового забезпечення; дозволяє поповнити оборотні активи у вигляді лізингових платежів без трансформації балансу, що підвищує показник абсолютної ліквідності та коефіцієнт покриття; надає можливість отримання значних економічних вигід після реалізації об'єкта за високою ліквідаційною вартістю в результаті застосування прискореної амортизації.

До основних недоліків можна віднести: наявність об'єкта оперативного лізингу на балансі не дає можливості використовувати цей об'єкт для власних цілей, оскільки той перебуває у користуванні лізингоодержувача; наявність ризику неповернення об'єкта лізингу, що може призвести до додаткових витрат на судові спори.

Перевагами **для лізингоодержувача** виступають: лізингові платежі зменшують суму податку на прибуток; амортизуючи предмет лізингу, лізингоодержувач зменшує свою податкову базу; відсотки та комісія за договором лізингу не є об'єктом оподаткування ПДВ; активи, отримані в лізинг, не можуть

бути відчужені податковими органами; немає необхідності в оформленні застави; можливість оплати лізингових платежів за рахунок доходів, які будуть отримані від експлуатації предмета лізингу; при оперативному лізингу вся сума боргу не відображається в балансі, таким чином рівень платоспроможності не знижується, що сприяє можливості залучення кредитних коштів.

Відповідно, до недоліків можна віднести: у разі порушення термінів сплати лізингових платежів лізингодавець може повернути з лізингу об'єкт лізингу; дороговизна укладання та реєстрації лізингових угод.

Для постачальника (продавця) перевагами фінансового та оперативного лізингів є: розширення кола споживачів продукції підприємства, вихід підприємства виробника на нові ринки збуту; можливість співпраці з постійним перевіреним на надійність клієнтом, який гарантує оплату; використання лізингу як ефективної рекламної й маркетингової політики виробника; прискорення реалізації продукції та її модернізації має позитивний вплив на ділову активність в частині прискорення оборотності активів. Надходження коштів в повному обсязі за об'єкт лізингу також має позитивний вплив на ділову активність, що може свідчити про економічне зростання та підвищення ефективності діяльності.

До основних недоліків можна віднести: реалізація об'єктів лізингу може відбуватись за оптовими цінами, в результаті існує ризик недоотримання прибутку від реалізації об'єктів лізингу; може виникати залежність продавця від лізингодавця; у разі виявлення недоліків об'єкта лізингу, всі претензії представляються продавцю.

Однією із причин зацікавленості використання лізингових операцій в господарській діяльності є наявність податкових стимулів.

Зокрема, для лізингодавця передача об'єкта у оперативний лізинг не передбачає виникнення податкових зобов'язань з ПДВ, а для фінансового лізингу нарахування суми ПДВ на вартість об'єкта є обов'язковою вимогою, така операція визначається як операція постачання. У лізингодержувача аналогічно до лізингодавця при оперативному лізингу податковий кредит з ПДВ не виникає, а от фінансовий лізинг дає змогу отримати податковий кредит. Передбачена можливість дозволяє зменшити податкове навантаження на лізингодержувача, тому при виборі виду лізингу цей момент має важливе значення.

Існують також певні особливості в оподаткуванні лізингових платежів, що полягають в порядку включення доходів та витрат до розрахунку суми податку на прибуток. Якщо розглядати фінансовий лізинг, то для лізингодавця до сум нарахованих доходів за лізинговими платежами включаються лише суми процентів або комісій, нарахованих на вартість об'єкта фінансового лізингу, інша частина платежу до доходів не включається. Аналогічно відбувається визнання витрат за лізинговими платежами для лізингодержувача. Стосовно оперативного лізингу, то дохід визнається лізингодавцем на всю суму лізингового платежу. Відповідно лізингодержувач включає суму такого платежу до витрат.

Таким чином, порядок оподаткування операцій фінансового та оперативного лізингу відрізняється між собою, що дозволяє суб'єктам лізингу обирати для себе максимально вигідний вид лізингу з точки зору планування податкового навантаження на діяльність в цілому.

Отже, розглянувши суб'єктний склад сторін договору фінансового та оперативного лізингу, можна зазначити, що на нормативному рівні існують протиріччя стосовно суб'єктів, які можуть бути сторонами лізингу, а також виявлено ряд обмежень щодо їх статусу. Відповідно до кожного із суб'єктів було виділено ряд переваг і недоліків, які мають вплив на облікову сторону їх діяльності, та розглянуто особливості оподаткування для лізингодавця та лізингодержувача.